

Indledning

*I hvilken forstand overvejelsens genstand
er en opgave for psykologiens interesse,
og i hvilken forstand den efter at
have været psykologiens opgave
og interesse peger hen
netop på dogmatikken*

*Nærværende skrift har sat sig som opgave
at afhandle begrebet 'angst' psykologisk
således, at det har dogmet
om arvesynden in mente og for øje*

At ethvert videnskabeligt problem indenfor videnskabens store omfang har sin bestemte plads, sit mål og sin grænse, og netop derved sin harmoniske fortonen i det hele, sin berettigede medlyden i hvad det hele udsiger, denne betragtning er ikke blot et *pium desiderium*, dvs. 'fromt ønske', der adler videnskabsmanden med sit begejstrende eller vemodige sværmeri, er ikke blot en hellig pligt, der knytter ham i det totales tjeneste, og byder ham at forsage lovløshed og lysten til eventyrligt at tabe kontinentet af syne, men er tillige i enhver speciellere overvejelses interesse, fordi denne ved at forglemme, hvor den hører hjemme, tillige, hvad sproget med sikkert rammende tvetydighed plejer at udtrykke ved det samme, glemmer sig selv, bliver en anden, opnår en mistænkelig perfektibilitet i at kunne blive lige hvad det skal være.

Ved således ikke videnskabeligt at kalde til orden, ved ikke at våge over, at det *formenes*, dvs. 'berøves', de enkelte

problemer at haste hinanden forbi som gjaldt det om at komme først til en maskerade, opnår man vel undertiden en vis åndrighed, frapperer undertiden ved allerede at have grebet, hvad man dog er meget langt fra, træffer undertiden en overenskomst på løse ord med det forskellige.

Denne vinding hævner sig imidlertid bag efter som alt ulovligt erhverv, hvilket ikke lader sig hverken borgerligt eller videnskabeligt eje.

Når man således overskriver det sidste afsnit af logikken: Virkeligheden, så vinder man derved den fordel, at det ser ud som var man allerede i logikken kommet til det højeste eller om man så vil det laveste.

Tabet er imidlertid iøjnefaldende; thi hverken logikken eller virkeligheden er tjent dermed. Virkeligheden ikke; thi tilfældigheden, som er et væsentligt medhørende i virkeligheden, kan logikken ikke lade slippe ind. Logikken er ikke tjent dermed; thi hvis den har tænkt virkeligheden, da har den optaget noget i sig, som den ikke kan assimilere, den er kommet til at foregribe, hvad den blot skal prædisponere.

Straffen er tydelig, at enhver overvejelse, om hvad virkelighed er, er vanskeliggjort, ja måske en tidslang umuliggjort, fordi ordet først må ligesom have tid til at besinde sig på sig selv, tid til at glemme fejltagelsen.

Når man således i dogmatikken kalder tro det umiddelbare uden nogen nærmere bestemmelse, så vinder man den fordel, at man overbeviser enhver om nødvendigheden af ikke at blive stående ved troen, ja man afvinder vel endogså den rettroende denne koncession, fordi han måske ikke straks gennemskuer misforståelsen, at den ikke har sin grund i det senere, men i hin $\pi\rho\omega\tau\omicron\nu\ \psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\varsigma$, dvs. 'første vildfarelse'.

Tabet er umiskendeligt; thi troen taber derved, at den berøves, hvad den lovligt tilhører, sin historiske forudsæt-

ning; dogmatikken taber derved, at den kommer til at begynde, ikke hvor den har sin begynden, indenfor en tidligere begynden.

I stedet for at *præsupponere*, dvs. 'forudsætte', en tidligere begynden, ignorerer den denne og begynder frisk væk som var det logikken; thi denne begynder jo netop med det gennem den allerfineste abstraktion tilvejebragte flygtigste: Det umiddelbare.

Hvad der da logisk tænkt er rigtigt, at det umiddelbare *eo ipso*, dvs. 'netop derved', er hævet, det bliver i dogmatikken passiar, thi hvem kunne det vel falde ind at ville blive stående ved det umiddelbare (uden nærmere bestemmelse), da det jo netop er ophævet i samme øjeblik man nævner det, ligesom en søvngænger vågner i samme øjeblik hans navn nævnes.

Når man således undertiden i næsten kun *propædeutiske*, dvs. 'indledende', undersøgelser finder det ord: Forsoning brugt for at betegne den spekulative viden, eller identiteten af det erkendende subjekt og det erkendte, det subjekt-objektive osv., så ser man jo let, at vedkommende er åndrig, og at han ved hjælp af denne åndrighed har forklaret alle gåder især for alle dem, der end ikke videnskabeligt bruger den forsigtighed, som man dog bruger i det daglige liv, at høre nøje gådens ord, inden man gætter den.

Den tyske filosof Immanuel Kant (1724-1804). Han byggede bro mellem rationalisme og empirisme, mellem fornuft og erfaring og blev dermed en hovedhjørneste i filosofiens videre udvikling. I sit bibliotek havde Kierkegaard blandt andet hans: *Kritik der reinen Vernunft* (1781) og *Kritik der Urteilkraft* (1790).